

ارزیابی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس‌های دیدگاه‌فهمی خود (SDPT) و دیدگاه‌فهمی همسر (ODPT)

Evaluation of psychometric properties of the Self Dyadic Perspective-Taking (SDPT) and Other Dyadic Perspective-Taking (ODPT) scales

Reza Khojasteh Mehr	رضا خجسته‌مهر*
Shahid Chamran University of Ahvaz	دانشگاه شهید چمران اهواز
Nooshin Roshan Ravan	نوشین روشن‌روان
Family Counseling	مشاوره خانواده
Zabihollah Abbaspour	ذبیح اله عباس‌پور
Shahid Chamran University of Ahvaz	دانشگاه شهید چمران اهواز

چکیده: دیدگاه‌فهمی به‌عنوان جنبه‌ی شناختی همدلی، توانایی گذاشتن خود به‌جای شخص دیگر است؛ به این صورت که فرد موقعیت و شرایط دیگری را درک می‌کند و به‌اصطلاح با کفش او راه می‌رود و تدبیر و تاملش مانند او می‌شود. به نظر می‌رسد که دیدگاه‌فهمی ویژگی باشد که به‌طور مساوی برای افزایش تعاملات مثبت هم در روابط عاشقانه و هم در روابط غیرعاشقانه به کار می‌رود. مقیاس دیدگاه‌فهمی خود (SDPT) شامل ماده‌هایی است که دیدگاه افراد را در روابط زوجی اندازه‌گیری می‌کند و مقیاس دیدگاه‌فهمی همسر (ODPT) شامل ماده‌هایی است که ادراک افراد را از دیدگاه‌فهمی همسرشان می‌سنجد. هدف پژوهش حاضر ارزیابی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس دیدگاه‌فهمی خود و مقیاس دیدگاه‌فهمی همسر بود. به‌منظور دست‌یابی به این هدف، ۳۰۰ شرکت‌کننده‌ی متاهل (۱۴۸ مرد، ۱۵۲ زن) به مقیاس‌های دیدگاه‌فهمی خود، همسر و مقیاس همدلی باتسون (BEAS) پاسخ دادند. یافته‌ها ساختار دوعاملی مقیاس دیدگاه‌فهمی خود و ساختار دوعاملی مقیاس دیدگاه‌فهمی همسر را تایید کردند. یافته‌ها همچنین نشان داد مقیاس‌های دیدگاه‌فهمی خود و همسر از روایی سازه همزمان و پایایی مطلوبی برخوردارند. یافته‌های پژوهش مشخص ساخت که مقیاس‌های دیدگاه‌فهمی خود و همسر برای مطالعات پژوهشی کاربرد دارد و استفاده از این مقیاس‌ها در مشاوره و درمان زناشویی به روانشناسان و مشاوران خانواده توصیه می‌شود.

واژه‌های کلیدی: ویژگی روان‌سنجی، دیدگاه‌فهمی خود، دیدگاه‌فهمی همسر

Abstract: Perspective taking as the cognitive aspect of empathy, is the ability to put oneself in other persons' place. This means that a person understands another person's situation and walks with his or her shoes. It seems that perspective taking is a feature which is equally used to increase positive interactions between the romantic and non-romantic relationships. The Self Dyadic Perspective-Taking scale (SDPT) includes items that measure the view of people in couple relationships and Other Dyadic Perspective-Taking scale (ODPT) includes items that measure people's perceptions of their partners. The aim of the present study was evaluating the psychometric properties of the Self Dyadic Perspective-Taking and Other Dyadic Perspective-Taking scales. A total of 300 married men and women (148 men and 152 women), in Ahvaz, participated in this study. All participants were asked to complete the Self Dyadic Perspective Taking and Other Dyadic Perspective Taking Scales and Batson Empathy Adjective Scale (BEAS). This study confirmed the two-factor structure of Self Dyadic Perspective-Taking scale and two-factor structure of Other Dyadic Perspective-Taking scale. Findings also showed that the Self Dyadic Perspective-Taking scale and the Other Dyadic Perspective-Taking scale are valid and reliable scales for measuring perspective taking. Findings showed that these scales can be used in research studies and the use of these scales in premarital consultation and couple therapy is recommended to psychologists and family counselors.

Keywords: psychometric property, self dyadic perspective taking, other dyadic perspective taking

مقدمه

روابط زناشویی^۱، اساسی‌ترین و مهم‌ترین روابط بین‌فردی است و ساختاری بنیادی برای برقراری و ایجاد ارتباط خانوادگی و تربیت کودکان فراهم می‌کند (برگر^۲ و همکاران، ۲۰۱۳؛ به نقل از جوادی، افروز، حسینیان، آذربایجانی و غلامعلی لواسانی، ۱۳۹۴). یکی از جنبه‌های حیاتی یک سیستم زناشویی، رضایتی است که همسران در رابطه خویش احساس و تجربه می‌کنند (تانیگوچی^۳ و همکاران، ۲۰۰۶؛ به نقل از افشاری، موتابی و پناغی، ۱۳۹۴). در نتیجه یکی از اهداف اصلی تحقیقات درباره روابط بین زوجین، مشخص کردن عواملی است که بر کیفیت تعاملات زوجین تاثیر می‌گذارد (چارنیا و آیکس، ۲۰۰۷). یکی از عواملی که اخیراً در ادبیات روانشناسی و مشاوره‌ی خانواده و ازدواج مورد توجه قرار گرفته، دیدگاه‌فهمی^۴ است که در ابتدا توسط لانگ (۱۹۹۰) مطرح شد. دیدگاه‌فهمی یکی از جنبه‌های همدلی^۵ است. همدلی یعنی اینکه بتوانیم بدون آنکه در موقعیت طرف مقابل قرار گرفته باشیم، خودمان را جای او بگذاریم و از منظر او مساله را نگاه و درک کنیم. همدلی به فرد کمک می‌کند تا بتواند انسان‌های دیگر را حتی وقتی با او تفاوت دارند بپذیرد و به آنها احترام بگذارد (نادری، مولوی و نوری، ۱۳۹۴). به جرات می‌توان گفت که میان متغیرهای مربوط به خانواده، همدلی بیشترین ضریب اطمینان را به خود اختصاص داده است که نمی‌توان به راحتی از آن چشم‌پوشی کرد (مومنی، صیدی، رضایی و ابراهیمی، ۱۳۹۳). همدلی دو بعد شناختی^۶ و عاطفی^۷ دارد. جزء عاطفی با درک احساسات دیگران مشخص می‌شود، درحالی‌که جزء شناختی شامل دریافت دیدگاه شخص دیگر است و با اصطلاحاتی مانند دیدگاه‌فهمی مشخص می‌شود. هر دو جنبه‌ی شناختی و عاطفی برای توانایی همدلانه‌موردنیاز است (گرونهلم، فلین، ادموندز و گاردنر، ۲۰۱۲). دیدگاه‌فهمی به‌عنوان جنبه‌ی شناختی همدلی، توانایی گذاشتن خود به‌جای شخص دیگر است. به

این صورت که فرد موقعیت و شرایط دیگری را درک می‌کند و به‌اصطلاح با کفش او راه می‌رود و تدبیر و تاملش مانند او می‌شود (لاموث، بوجات، زنسانی و سلطان، ۲۰۱۴؛ موس-راکسین، گود و سانچز، ۲۰۱۰). مفاهیم دیدگاه‌فهمی بر این واقعیت تاکید دارند که دیدگاه‌فهمی یک فرایند شناختی فعال است که در آن افراد باید بر دیدگاه خودمحور معمولشان غلبه کنند و دنیا را به صورتی که برای دیگران پدیدار می‌شود تصور نمایند (سورتیز، اپرلی و سامسون، ۲۰۱۶).

شناسایی دیدگاه‌فهمی نیاز به ابزارهایی دارد که پایایی^۸ و روایی^۹ و سایر ویژگی‌های روان‌سنجی^{۱۰} آن به‌قدر کافی مورد تحقیق و پژوهش قرار گیرد. یکی از این ابزارها مقیاس دیدگاه‌فهمی خود^{۱۱} (SDPT) و دیگری مقیاس دیدگاه‌فهمی همسر^{۱۲} (ODPT) است که برای نخستین بار توسط لانگ (۱۹۹۰) مطرح شد. لانگ (۱۹۹۰) برای تهیه‌ی مقیاسی که دیدگاه‌فهمی را در روابط زوجی اندازه‌گیری کند، مقیاس دیدگاه‌فهمی را که زیرمقیاسی از شاخص واکنش بین فردی^{۱۳} است برای اندازه‌گیری به دو مقیاس جداگانه در روابط زناشویی گسترش داد. یکی از این مقیاس‌ها، دیدگاه‌فهمی خود و دیگری مقیاس دیدگاه‌فهمی همسر است که در ابتدا هریک شامل ۲۳ ماده بودند. مقیاس دیدگاه‌فهمی خود شامل ماده‌هایی است که دیدگاه افراد را در روابط زوجی اندازه‌گیری می‌کند؛ مانند ماده‌ی شماره ۴ (همیشه به‌طور دقیق منظور همسر را متوجه می‌شوم). همچنین مقیاس دیدگاه‌فهمی همسر شامل ماده‌هایی است که ادراک افراد را از دیدگاه‌فهمی همسرشان می‌سنجد، مانند ماده‌ی شماره ۳ (همسر من تنها به حرف‌های من گوش می‌دهد، بلکه حقیقتاً با در نظر گرفتن موقعیت من، آنها را درک می‌کند). هر کدام از این مقیاس‌ها شامل دو زیرمقیاس شناخت^{۱۴} و راهبرد^{۱۵} است.

8. reliability

9. validity

10. psychometric properties

11. Self Dyadic Perspective-Taking scale (SDPT)

12. Other Dyadic Perspective-Taking scale (ODPT)

13. Interpersonal Reactivity Index

14. cognizance

15. strategy

1. marital relationship

2. Berger, K. A.

3. Taniguchi, S. T.

4. perspective-taking

5. empathy

6. cognitive

7. affective

در نهایت ۱۳ ماده برای مقیاس دیدگاه‌فهمی خود و ۲۰ ماده برای مقیاس دیدگاه‌فهمی همسر باقی ماند (لانگ، ۱۹۹۰). همچنین در پژوهش خجسته مهر، سبحانی‌جو و رجبی (۱۳۹۲)، ضریب پایایی با روش آلفای کرونباخ برای مقیاس دیدگاه‌فهمی خود و مقیاس دیدگاه‌فهمی همسر به ترتیب ۰/۹۵ و ۰/۹۳ به دست آمد. در پژوهش خجسته‌مهر و همکاران (۱۳۹۲)، روایی سازه^۳ از طریق همبسته کردن مقیاس دیدگاه‌فهمی خود و دیدگاه‌فهمی همسر با پرسشنامه‌ی رضایت زناشویی انریچ (ENRICH)^۴ ساخته‌ی السون، فورنیر و دراکن^۵ (۱۹۸۹) به ترتیب ۰/۹۳ و ۰/۸۶ (همگی در سطح معناداری $p < 0/01$) به دست آمد.

انجام دادن پژوهش حاضر به دلایل متعددی حایز اهمیت است. از یک سو پژوهش‌های قابل توجهی اهمیت رابطه دیدگاه‌فهمی زوجین را با رضایت زناشویی (لانگ و اندروز، ۱۹۹۰) عملکرد زناشویی (برادبری و فینچام^۶، ۱۹۹۲؛ کوهن و سایرین^۷، ۲۰۰۵؛ به نقل از خجسته مهر و همکاران، ۱۳۹۲)، ارتباطات بین فردی (پارک و رایلی، ۲۰۰۹؛ مارتینی، گروس و برناردینی، ۲۰۰۱؛ میر، بوستر و هچت، ۱۹۹۸)، گذشت^۸، توانایی حل مساله^۹ و بهبود تعاملات زوجی (ریزکالا، ورتیم و هاگسان^{۱۰}، ۲۰۰۸؛ به نقل از خجسته مهر و همکاران، ۱۳۹۲)، کارکرد اجتماعی^{۱۱} بالا و رضایت از رابطه و همچنین رضایت زناشویی (مارتینی و همکاران، ۲۰۰۱؛ میر و همکاران، ۱۹۹۸؛ هچ، ۲۰۰۹) مشخص کرده‌اند؛ بنابراین به‌کارگیری ابزاری معتبر برای سنجش دیدگاه‌فهمی زوجین ضرورت دارد. از سوی دیگر استفاده از ابزاری برای سنجش دیدگاه‌فهمی زوجین که ساختار عاملی و سایر ویژگی‌های روان‌سنجی آن در فرهنگ ایرانی تایید شده باشد، ضرورتی انکارناپذیر است. لانگ (۱۹۹۰) نیز ارزیابی^{۱۲} مجدد

لانگ (۱۹۹۰) در سه مطالعه‌ی مجزا روایی و پایایی دو مقیاس را ارزیابی کرد. نتایج نشان دادند که هر دو مقیاس از روایی و پایایی مناسبی برخوردارند. اولین ارزیابی روان‌سنجی با نمونه‌ای از ۸۸ دانشجوی کالج (۷۸ زن و ۱۰ مرد) که نامزد بودند یا ازدواج کرده بودند، انجام شد. میانگین سن این دانشجویان ۱۹/۳۵ سال و انحراف استاندارد آن ۴/۳۶ بود. از تحلیل عوامل^۱ با چرخش واریماکس برای ارزیابی روایی عاملی استفاده شد. در مقیاس دیدگاه‌فهمی خود دو عامل قابل تفسیر با ارزش بالاتر از ۱، استخراج شد. عامل «راهبرد» با ارزش ۵/۷۳ و عامل «شناخت» با ارزش ۱/۸۱. زیرمقیاس راهبرد، تلاش‌ها و کوشش‌هایی که برای فهم دیدگاه شریک به عمل می‌آیند را ارزیابی می‌کند (به عنوان مثال: هنگامی که من از شریکم عصبانی هستم، معمولاً سعی می‌کنم خودم را برای چند لحظه به‌جای او قرار دهم). زیرمقیاس شناخت شامل یک فهم کلی و آگاهی از شریک است (به عنوان مثال: به نظر می‌رسد اغلب می‌دانم شریکم چه احساسی دارد). در پژوهش لانگ (۱۹۹۰) ۷ ماده از مقیاس دیدگاه‌فهمی خود که بار عاملی کمتر از ۰/۴۰ داشتند حذف شدند و ضریب آلفا برای ۱۶ ماده باقی‌مانده ۰/۸۹ بود. همچنین در مقیاس دیدگاه‌فهمی همسر نیز دو عامل مشابه از تحلیل‌ها پدیدار شدند. عامل راهبرد با ارزش ۹/۳۸ و عامل شناخت با ارزش ۱/۵۴ و سه ماده از مقیاس حذف شدند و ضریب آلفای کرونباخ^۲ برای ۲۰ ماده باقی‌مانده از مقیاس دیدگاه‌فهمی همسر ۰/۹۵ بود. تقریباً دوازده هفته بعد از مطالعه‌ی اول، یک ارزیابی با نمونه‌ای از ۱۸۹ دانشجوی کالج (۱۶۷ زن و ۲۲ مرد) که نامزد بودند، یا ازدواج کرده بودند، انجام شد. میانگین و انحراف استاندارد سن پاسخگویان ۲۰/۷۲ و ۳/۶۱ سال بود. عواملی مشابه با نمونه‌ی اول از این تحقیق استخراج شد. نمونه‌ی سوم شامل ۳۴۲ فرد متاهل (۱۷۸ زن و ۱۶۴ مرد) بود. میانگین و انحراف استاندارد سن شوهران ۴۹/۸۷ و ۷/۳ سال و میانگین و انحراف استاندارد سن زنان ۴۷/۳۸ و ۶/۵ سال بود. میانگین مدت ازدواج آن‌ها ۲۳/۸ سال بود. در این مطالعه‌ی نهایی نیز برای هر دو مقیاس دو عامل شناخت و راهبرد استخراج شد. همچنین از مقیاس دیدگاه‌فهمی خود سه ماده که بار عاملی آن‌ها کمتر از ۰/۴۰ بود حذف شدند.

3. structure
4. Enriching and Nurturing Relationship Issue, Communication and Happiness (ENRICH)
5. Olson, D. H., Fournier, D. G., & Druckman, J. M.
6. Bradbury, T. N., & Fincham, F. D.
7. Cohen, P. N., & Sayers, L. C.
8. forgiveness
9. problem solving
10. Rizkalla, L., Wertheim, E. H., & Hodgson, L. K.
11. social function
12. evaluation

1. factor analysis
2. Cronbach's alpha

مقیاس نشان‌دهنده دیدگاه‌فهمی فرد تکمیل‌کننده مقیاس در روابط با همسرش است. این مقیاس دارای دو زیرمقیاس شناخت و راهبرد است. مقیاس دیدگاه‌فهمی همسر (لانگ، ۱۹۹۰)، یک ابزار ۲۰ ماده‌ای است که دیدگاه‌فهمی افراد تکمیل‌کننده مقیاس از میزان دیدگاه‌فهمی همسرشان را در مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای از کاملاً مخالفم (نمره ۰) تا کاملاً موافقم (نمره ۴) می‌سنجد. نمره بیشتر در این مقیاس نشان‌دهنده دیدگاه‌فهمی بیشتر همسر است. این مقیاس نیز دارای دو زیرمقیاس شناخت و راهبرد است. لانگ (۱۹۹۰) روایی و پایایی این دو مقیاس را روی نمونه‌ای ۱۸۹ نفری که درگیر روابط عاشقانه بودند مورد بررسی قرار داد. آلفای کرونباخ برای مقیاس دیدگاه‌فهمی خود ۰/۸۹ و برای مقیاس دیدگاه‌فهمی همسر ۰/۹۴ بود. ضریب همبستگی بین ماده‌های این مقیاس‌ها با نمره‌های کل آنها در دامنه‌ای بین ۰/۵۳ تا ۰/۸۷ گزارش شد. همچنین لانگ (۱۹۹۰)، همبستگی آنها را با پرسشنامه‌ی همدلی هوگان^۲ (۱۹۶۹) مثبت و معنادار گزارش کرد. خجسته مهر و همکاران (۱۳۹۲) پایایی و روایی مقدماتی فرم فارسی این مقیاس‌ها را در نمونه‌ای از جمعیت معلمان مورد بررسی قرار دادند که در بخش مقدمه به آن اشاره شد.

مقیاس صفت همدلی باتسون (BEAS). مقیاس صفت همدلی باتسون (باتسون^۳، ۱۹۸۳) که از آن برای ارزیابی روایی سازه همزمان مقیاس‌های دیدگاه‌فهمی استفاده شد، یک ابزار ۸ ماده‌ای است که فهرستی از احساسات همدلانه، همدردی کردن، نگران بودن، متاثر بودن، دلسوزی کردن، نرمی و صمیمیت، نرم‌دلی و باملاحظه بودن را در مقیاس لیکرت ۶ درجه‌ای از ۱ (هیچ) تا ۶ (خیلی زیاد) می‌سنجد. نمره آزمودنی بین دامنه‌ی ۸ تا ۴۸ قرار می‌گیرد (به نقل از خجسته مهر، کرایبی و رجبی، ۱۳۸۹). فینچام (۲۰۰۲) و مک کلگ، اکسلاین و بامیستر^۴ (۱۹۹۸) پایایی این مقیاس را با روش آلفای کرونباخ در دامنه‌ای بین ۰/۸۷ تا ۰/۹۲ و روایی آن را از طریق روش بازآزمایی ۰/۶۱ تا ۰/۸۲ ($p < ۰/۰۰۱$) گزارش کرده‌اند (به نقل از کرایبی، ۱۳۸۷). در پژوهش خجسته مهر و همکاران (۱۳۸۹) برای بررسی مقدماتی

ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس‌های دیدگاه‌فهمی خود و دیدگاه‌فهمی همسر را پیشنهاد داده است؛ بنابراین هدف پژوهش حاضر پاسخ به پرسش‌های زیر است: (۱) آیا مدل دو عاملی مقیاس‌های دیدگاه‌فهمی خود و دیدگاه‌فهمی همسر از برازش کافی برخوردار هستند؟ (۲) آیا مقیاس‌های دیدگاه‌فهمی خود و دیدگاه‌فهمی همسر از روایی سازه همزمان مناسبی برخوردار هستند؟ (۳) آیا مقیاس‌های دیدگاه‌فهمی خود و دیدگاه‌فهمی همسر از پایایی کافی برخوردار هستند؟

روش

جامعه آماری، نمونه و روش اجرای پژوهش

پژوهش حاضر، یک پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است. در این نوع تحقیق رابطه بین متغیرها بر اساس هدف تحقیق تحلیل می‌گردد (سرمد، بازرگانی و حجازی، ۱۳۸۶). جامعه آماری این پژوهش کلیه‌ی مردان و زنان متاهل شهر اهواز در سال ۹۵-۱۳۹۴ بودند که از بین آنها تعداد ۳۰۰ نفر (۱۴۸ مرد و ۱۵۲ زن) با روش نمونه‌گیری در دسترس از طریق مراجعه به پارک‌ها، مراکز خرید، دانشگاه و محله‌های مختلف انتخاب شدند. از شرکت‌کنندگان خواسته شد به پرسشنامه‌ی اطلاعات جمعیت شناختی، مقیاس‌های دیدگاه‌فهمی خود و دیدگاه‌فهمی همسر و مقیاس صفت همدلی باتسون (BEAS)^۱ پاسخ دهند. دامنه سنی شرکت‌کنندگان ۲۳ تا ۵۹ سال با میانگین و انحراف استاندارد ۳۹/۴۵ و ۷/۸۹ و طول مدت ازدواج شرکت‌کنندگان از ۵ تا ۳۰ سال با میانگین ۲۲/۹۹ سال و انحراف استاندارد ۱۱۰/۵۰ بود.

ابزار سنجش

مقیاس دیدگاه‌فهمی خود (SDPT) و مقیاس دیدگاه‌فهمی همسر (ODPT). مقیاس دیدگاه‌فهمی خود (لانگ، ۱۹۹۰)، یک ابزار ۱۳ ماده‌ای است که میزان دیدگاه‌فهمی تکمیل‌کننده مقیاس را در روابط خود با همسرش در مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای از کاملاً مخالفم (نمره ۰) تا کاملاً موافقم (نمره ۴) می‌سنجد. نمره بیشتر در این

2. Hogan Empathy Questionnaire (HEQ)

3. Batson, C.

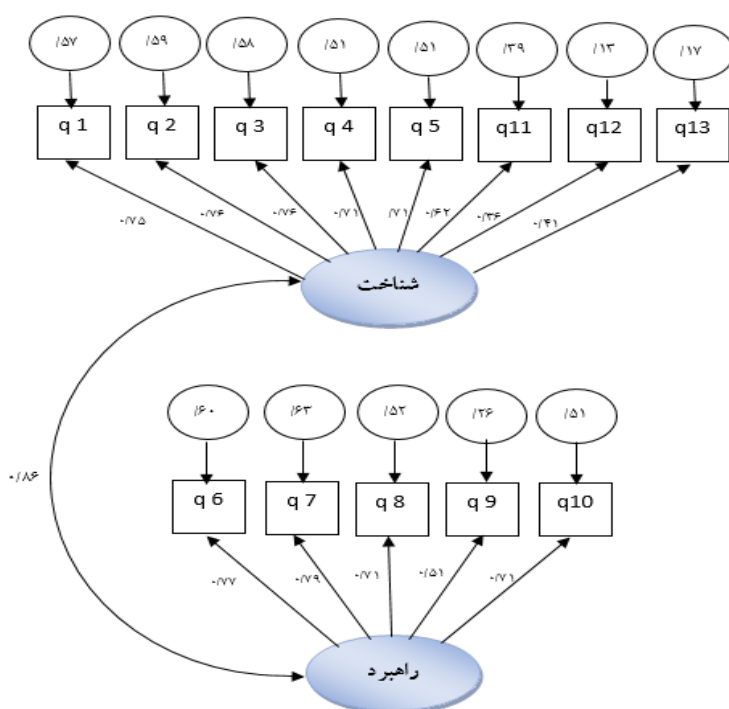
4. McCullough, M. E., Exline, J. J., & Baumeister, R.

1. Batson Empathy Adjective Scale (BEAS)

یافته‌ها

در شکل ۱ مدل تحلیل عامل تاییدی برای ساختار دو عاملی مقیاس دیدگاه‌فهمی خود نمایش داده شده است.

ویژگی‌های روانسنجی این مقیاس در نمونه‌ای از جمعیت والدین دانش‌آموزان دبیرستانی، ضریب پایایی با استفاده از روش همسانی درونی ۰/۸۴ به دست آمد. همچنین خجسته مهر و همکاران (۱۳۸۹) با استفاده از مقیاس صمیمیت^۱ (IS)؛ واکر و تامپسون^۲ (۱۹۸۳) ضریب روایی سازه‌ی مقیاس صفت همدلی باتسون را ۰/۵۹ ($p < ۰/۰۰۱$) گزارش کردند.

شکل ۱. مدل تحلیل عامل تاییدی برای مقیاس دیدگاه‌فهمی خود با خروجی استاندارد در نمونه ایرانی

در این پژوهش مقدار χ^2 دو در ساختار دو عاملی مقیاس دیدگاه‌فهمی خود، ۱۴۷/۹۰ به دست آمد ($df = ۶۱, p < ۰/۰۰۱$). همچنین مقدار شاخص هنجار شده مجذور کای^۳ (χ^2/df)، ۲/۴۲ است که نشانگر برازندگی الگوی دو عاملی مقیاس دیدگاه‌فهمی خود است. در این پژوهش، مقدار ریشه میانگین مربعات خطای برآورد^۴ (RMSEA)، ۰/۰۶ به دست آمد که گویای برازندگی مناسب ساختار دو عامل با داده‌ها است. دیگر شاخص‌های برازندگی مدل شامل برازش مقایسه‌ای^۵، نیکویی برازش انطباقی^۶ و نیکویی برازش^۷ ($GFI = ۰/۹۳$ ، $AGFI = ۰/۹۰$ ، $CFI = ۰/۹۴$) نیز نشان‌دهنده برازندگی مناسب مدل هستند. در نتیجه می‌توان گفت که یافته‌های پژوهش ساختار دو عاملی مقیاس دیدگاه‌فهمی خود را در نمونه ایرانی تایید می‌کنند. در جدول

۱. Intimacy Scale (IS)
 ۲. Walker, A. J., & Thompson, L.
 ۳. normed chi-square index
 ۴. Root Mean Squared Error of Approximation (RMSEA)

5. Comparative Fit Index (CFI)
 6. Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)
 7. Goodness of Fit Index (GFI)

۱ نتیجه تحلیل عامل مرتبه اول برای ساختار دو عاملی مقیاس دیدگاه‌فهمی خود نشان داده شده است.

جدول ۱

شاخص‌های برازندگی مدل برای ساختار دو عاملی مقیاس دیدگاه‌فهمی خود (SDPT)

شاخص	χ^2	p, df	χ^2/df	GFI	AGFI	CFI	NFI	RMSEA
مقدار	۱۴۷/۹۰	۰/۰۰۱، ۶۱	۲/۴۲	۰/۹۳	۰/۹۰	۰/۹۴	۰/۹۱	۰/۰۶

در جدول ۲ نیز پارامترهای مدل اندازه‌گیری مقیاس دیدگاه‌فهمی خود در تحلیل عامل تاییدی ارایه شده است. مقادیر پارامتر استاندارد B ذکر شده در جدول ۲، توان بالای متغیرهای مشاهده شده^۱، روی متغیرهای مکنون^۲ شناخت و راهبرد را نشان می‌دهد. علاوه بر آن، مقادیر نسبت بحرانی بزرگتر از ۲، حاکی از معناداری تمام آنهاست. تمام بارهای عاملی موجود در سطح $p < ۰/۰۰۱$ معنادار بوده و ارزش عددی آن‌ها بالاتر از ۰/۳ است که بیانگر برازش مناسب

الگوی دو عاملی مقیاس است. کمترین ضریب (۰/۳۶) متعلق به گویه ۱۲ و بیشترین ضریب (۰/۷۹) متعلق به گویه ۷ است. در مجموع این یافته‌ها نشان می‌دهند که هرکدام از ۱۳ گویه مقیاس دیدگاه‌فهمی خود به‌صورت قابل‌قبولی عامل‌های شناخت و راهبرد را اندازه‌گیری می‌کند. همچنین همبستگی بین عامل‌های شناخت و راهبرد ۰/۸۶ است که در سطح $p < ۰/۰۰۱$ معنادار است.

جدول ۲

پارامترهای مدل اندازه‌گیری مقیاس دیدگاه‌فهمی خود در تحلیل عامل تاییدی

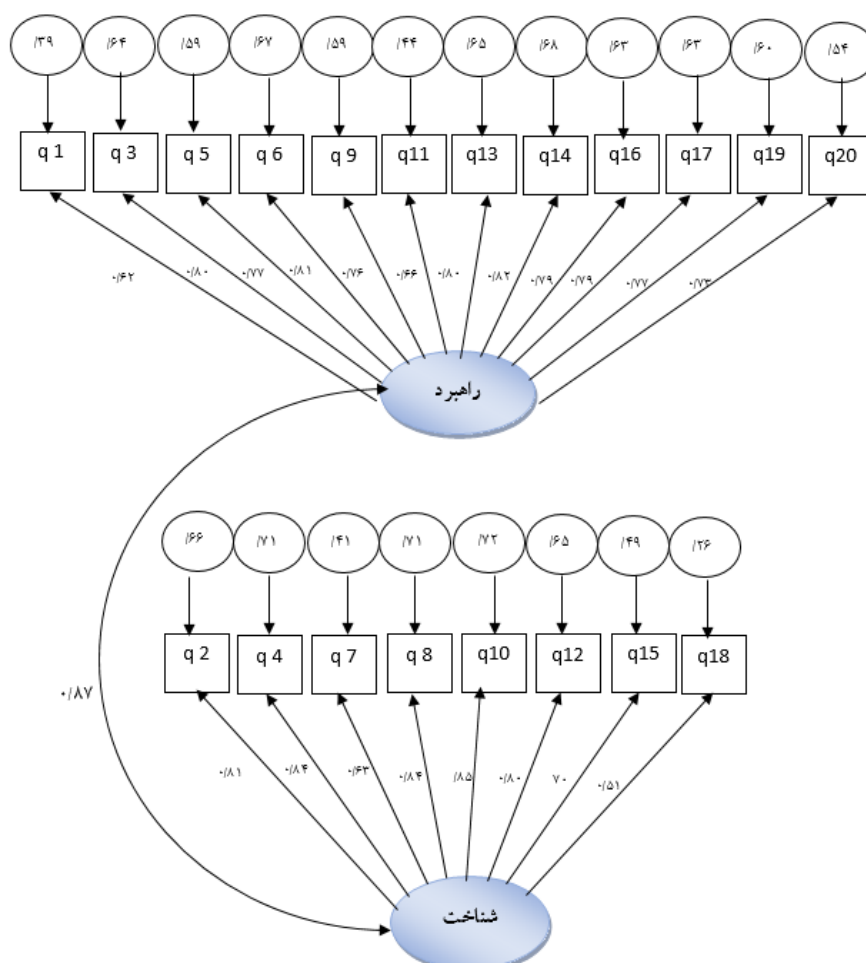
متغیر مکنون	برآورد پارامتر (b)	پارامتر استاندارد (B)	خطای استاندارد	نسبت بحرانی
شناخت- گویه ۱	۱/۰۰	۰/۷۵	-	-
شناخت- گویه ۲	۱/۰۱	۰/۷۶	۰/۰۶	۱۵/۳۰*
شناخت- گویه ۳	۱/۰۶	۰/۷۶	۰/۰۸	۱۳/۲۱*
شناخت- گویه ۴	۱/۰۶	۰/۷۱	۰/۰۸	۱۱/۹۲*
شناخت- گویه ۵	۰/۹۲	۰/۷۱	۰/۰۷	۱۲/۰۶*
شناخت- گویه ۱۱	۰/۸۷	۰/۶۲	۰/۰۸	۱۰/۴۱*
شناخت- گویه ۱۲	۰/۶۶	۰/۳۶	۰/۱۱	۵/۹۷*
شناخت- گویه ۱۳	۰/۶۵	۰/۴۱	۰/۰۹	۶/۸۰*
راهبرد- گویه ۶	۱/۰۰	۰/۷۷	-	-
راهبرد- گویه ۷	۰/۸۶	۰/۷۹	۰/۰۶	۱۳/۸۶*
راهبرد- گویه ۸	۰/۷۴	۰/۷۱	۰/۰۶	۱۲/۴۲*
راهبرد- گویه ۹	۰/۵۶	۰/۵۱	۰/۰۶	۸/۵۲*
راهبرد- گویه ۱۰	۰/۹۴	۰/۷۱	۰/۰۷	۱۲/۴۸*

* $p < ۰/۰۰۱$

توجه: چون بارهای عاملی گویه‌های ۱ و ۶ با عدد یک تثبیت شده، خطای استاندارد و نسبت بحرانی برای آزمون معناداری آن محاسبه نشده است.

در شکل ۲ مدل تحلیل عامل تاییدی برای ساختار دو عاملی مقیاس دیدگاه‌فهمی همسر نمایش داده شده است.

1. observed variables
2. latent variables

شکل ۲. مدل تحلیل عامل تاییدی برای مقیاس دیدگاه فهمی همسر با خروجی استاندارد در نمونه ایرانی

خطای برآورد (RMSEA)، $0/07$ به دست آمد که گویای برازندگی مناسب ساختار دو عامل با داده‌ها است. دیگر شاخص‌های برازندگی مدل، شامل برازش مقایسه‌ای، نیکویی برازش انطباقی و نیکویی برازش ($GFI = 0/87$) نیز نشان دهنده برازندگی مناسب مدل هستند؛ بنابراین می‌توان گفت که یافته‌های پژوهش ساختار دو عاملی مقیاس دیدگاه فهمی همسر را در نمونه ایرانی تایید می‌کنند.

در جدول ۳ نتیجه تحلیل عامل مرتبه اول برای ساختار دو عاملی مقیاس دیدگاه فهمی همسر نشان داده شده است. همان‌طور که در جدول ۳ آمده است، در این پژوهش مقدار χ^2 در ساختار دو عاملی مقیاس دیدگاه فهمی همسر $420/09$ به دست آمد ($df = 166, p < 0/001$). همچنین مقدار شاخص هنجار شده مجذور کای (χ^2/df) $2/53$ است که نشانگر برازندگی الگوی دو عاملی مقیاس دیدگاه فهمی همسر است. در این پژوهش، مقدار ریشه میانگین مربعات

جدول ۳

شاخص‌های برازندگی مدل برای ساختار دو عاملی مقیاس دیدگاه‌فهمی همسر

شاخص	χ^2	p, df	χ^2/df	GFI	AGFI	CFI	NFI	RMSEA
مقدار	۴۲۰/۰۹	۰/۱۶۶،۰۰۱	۲/۵۳	۰/۸۷	۰/۸۳	۰/۹۴	۰/۹۰	۰/۰۷

الگوی دو عاملی مقیاس است. کمترین ضریب (۰/۵۱) متعلق به گویه ۱۸ و بیشترین ضریب (۰/۸۵) متعلق به گویه ۱۰ است. در مجموع این یافته‌ها نشان می‌دهند که هرکدام از ۲۰ گویه مقیاس دیدگاه‌فهمی همسر به صورت قابل قبولی عامل‌های شناخت و راهبرد را اندازه‌گیری می‌کند. همچنین همبستگی بین عامل‌های شناخت و راهبرد ۰/۸۷ است که در سطح $p < ۰/۰۰۱$ معنادار است.

در جدول ۴ نیز پارامترهای مدل اندازه‌گیری مقیاس دیدگاه‌فهمی همسر در تحلیل عامل تاییدی ارائه شده است. مقادیر پارامتر استاندارد B ذکر شده در جدول ۴، توان بالای متغیرهای مشاهده شده، روی متغیرهای مکنون شناخت و راهبرد را نشان می‌دهد. علاوه بر آن، مقادیر نسبت بحرانی بزرگتر از ۲، حاکی از معناداری تمام آنهاست. تمام بارهای عاملی موجود در سطح $p < ۰/۰۰۱$ معنادار بوده و ارزش عددی آن‌ها بالاتر از ۰/۵ است که بیانگر برازش مناسب

جدول ۴

پارامترهای مدل اندازه‌گیری مقیاس دیدگاه‌فهمی همسر در تحلیل عامل تاییدی

متغیر مکنون	برآورد پارامتر (b)	پارامتر استاندارد (B)	خطای استاندارد	نسبت بحرانی
راهبرد- گویه ۱	۱/۰۰	۰/۶۲	-	-
راهبرد- گویه ۳	۱/۲۵	۰/۸۰	۰/۱۰	۱۱/۵۸*
راهبرد- گویه ۵	۱/۱۹	۰/۷۷	۰/۱۰	۱۱/۲۴*
راهبرد- گویه ۶	۱/۳۳	۰/۸۱	۰/۱۱	۱۱/۷۳*
راهبرد- گویه ۹	۱/۲۰	۰/۷۶	۰/۱۰	۱۱/۱۸*
راهبرد- گویه ۱۱	۱/۱۰	۰/۶۶	۰/۱۱	۹/۹۶*
راهبرد- گویه ۱۳	۱/۱۴	۰/۸۰	۰/۰۹	۱۱/۵۶*
راهبرد- گویه ۱۴	۱/۳۹	۰/۸۲	۰/۱۱	۱۱/۸۵*
راهبرد- گویه ۱۶	۱/۲۸	۰/۷۹	۰/۱۱	۱۱/۴۵*
راهبرد- گویه ۱۷	۱/۲۷	۰/۷۹	۰/۱۱	۱۱/۴۲*
راهبرد- گویه ۱۹	۱/۲۲	۰/۷۷	۰/۱۱	۱۱/۱۷*
راهبرد- گویه ۲۰	۱/۲۱	۰/۷۳	۰/۱۱	۱۰/۸۶*
شناخت- گویه ۲	۱/۰۰	۰/۸۱	-	-
شناخت- گویه ۴	۰/۹۸	۰/۸۴	۰/۰۵	۱۷/۳۰*
شناخت- گویه ۷	۰/۸۲	۰/۶۳	۰/۰۶	۱۱/۹۲*
شناخت- گویه ۸	۱/۰۴	۰/۸۴	۰/۰۶	۱۷/۳*
شناخت- گویه ۱۰	۰/۹۶	۰/۸۵	۰/۰۵	۱۷/۶۲*

ادامه جدول ۴

شناخت- گویه ۱۲	۰/۹۶	۰/۸۰	۰/۰۵	۱۶/۳۴*
شناخت- گویه ۱۵	۰/۹۴	۰/۷۰	۰/۰۷	۱۳/۳۴*
شناخت- گویه ۱۸	۰/۵۹	۰/۵۱	۰/۰۶	۹/۰۹*

توجه: چون بارهای عاملی گویه‌های ۱ و ۲ با عدد یک تثبیت شده، خطای استاندارد و نسبت بحرانی برای آزمون معناداری آن محاسبه نشده است. $p < ۰/۰۰۱$ *

برای بررسی پایایی از روش آلفای کرونباخ استفاده شد و نتایج آن در جدول ۵ آمده است. همان‌طور که در این جدول مشاهده می‌شود بر اساس ضریب آلفای کرونباخ پایایی مقیاس دیدگاه فهمی خود ۰/۸۹ و پایایی مولفه‌های شناخت و راهبرد آن به ترتیب ۰/۸۳ و ۰/۸۲ به دست آمد. همچنین پایایی مقیاس دیدگاه فهمی همسر ۰/۹۴ و پایایی مولفه‌های شناخت و راهبرد آن هر دو ۰/۹۱ به دست آمد که از نظر آماری برای هدف‌های پژوهشی مناسب به نظر می‌رسد.

جدول ۵

ضریب آلفای کرونباخ مقیاس‌های دیدگاه فهمی خود و همسر و مؤلفه‌های آن‌ها

مؤلفه	تعداد گویه	ضریب آلفای کرونباخ
شناخت	۸	۰/۸۳
راهبرد	۵	۰/۸۲
دیدگاه فهمی خود	۱۳	۰/۸۹
شناخت	۸	۰/۹۱
راهبرد	۱۲	۰/۹۱
دیدگاه فهمی همسر	۲۰	۰/۹۴

برای بررسی روایی سازه همزمان، مقیاس‌های دیدگاه فهمی خود و همسر با مقیاس همدلی باتسون همبسته شدند. جدول ۶ ضریب همبستگی بین مقیاس‌های دیدگاه فهمی خود و همسر و مولفه‌های آنها با مقیاس همدلی باتسون را نشان می‌دهد. همان‌گونه که در این جدول مشاهده می‌شود، ضریب همبستگی ساده بین دیدگاه فهمی خود و مولفه‌های شناخت و راهبرد آن با همدلی به ترتیب ۰/۴۹، ۰/۴۶ و ۰/۴۰ است که همگی آن‌ها در سطح ۰/۰۱

جدول ۶

ضریب همبستگی پیرسون بین مقیاس‌های دیدگاه فهمی خود و همسر و مؤلفه‌های آن‌ها با مقیاس همدلی باتسون

متغیر	همدلی	P (سطح معناداری)
شناخت	۰/۴۶*	۰/۰۰۱
راهبرد	۰/۴۰*	۰/۰۰۳
دیدگاه فهمی خود	۰/۴۹*	۰/۰۰۱
شناخت	۰/۴۱*	۰/۰۰۳
راهبرد	۰/۴۳*	۰/۰۰۱
دیدگاه فهمی همسر	۰/۴۴*	۰/۰۰۱

* $p < ۰/۰۱$

بحث

شریفی، ۱۳۸۰). این نتایج همسو با یافته‌های لانگ (۱۹۹۰) است که برای ارزیابی روایی، همبستگی نمره کل را برای هریک از زیرمقیاس‌ها به‌طور جداگانه بررسی کرد. در مقیاس دیدگاه‌فهمی خود، در عامل شناخت، همبستگی نمره کل از ۰/۵۱ تا ۰/۷۲ و در عامل راهبرد، همبستگی نمره کل از ۰/۴۷ تا ۰/۸۴ بود. در مقیاس دیدگاه‌فهمی همسر، در عامل شناخت، همبستگی نمره کل از ۰/۵۳ تا ۰/۷۸ و در عامل راهبرد، همبستگی نمره کل از ۰/۵۶ تا ۰/۸۲ بود. در پژوهش خجسته‌مهر و همکاران (۱۳۹۲) محاسبه روایی سازه از طریق همبسته کردن مقیاس دیدگاه‌فهمی خود با پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ ۰/۹۳ (در سطح معناداری $p < 0/01$) به دست آمد. همچنین در پژوهش خجسته‌مهر و همکاران (۱۳۹۲) محاسبه‌ی روایی سازه از طریق همبسته کردن مقیاس دیدگاه‌فهمی همسر با پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ ۰/۸۶ (در سطح معناداری $p < 0/01$) به دست آمد.

روایی سازه همزمان در این ابزارها حاکی از آن است که سوالات این مقیاس‌ها به شکل دقیق و مطلوبی دیدگاه‌فهمی خود و دیدگاه‌فهمی همسر را ارزیابی می‌کنند؛ به عبارت دیگر، این نتایج نشان داد که زنان و مردان متاهلی که در سازه‌های شناخت و راهبرد نمرات بالاتری کسب کنند، در روابط زناشویی با شریک خود، همدلی بیشتری نشان می‌دهند. این موضوع نشان داد که مقیاس‌های دیدگاه‌فهمی خود و دیدگاه‌فهمی همسر این توان را دارند که سازه‌های نهفته در آنها را به خوبی بسنجند.

ضریب آلفای کرونباخ به دست آمده در این پژوهش برای مقیاس دیدگاه‌فهمی خود مقدار ۰/۸۹ است که ضریب پایایی مناسبی است، زیرا ضرایب پایایی ۰/۷۰ و یا بیشتر معمولاً برای مقاصد پژوهشی کفایت می‌کند (پاشا شریفی، ۱۳۸۰). ضریب پایایی مولفه‌های شناخت و راهبرد نیز به ترتیب ۰/۸۳ و ۰/۸۲ است. در پژوهشی که توسط لانگ (۱۹۹۰) انجام شد ضریب پایایی این مقیاس ۰/۸۹، مولفه‌ی شناخت برای هر دوی زنان و شوهران ۰/۸۵ و مولفه‌ی راهبرد برای مردان ۰/۸۰ و برای زنان ۰/۸۵ به دست آمد. همچنین در پژوهش خجسته‌مهر و همکاران (۱۳۹۲) ضریب پایایی به روش بازآزمایی برای مقیاس دیدگاه‌فهمی خود ۰/۹۵ به دست آمد که این نتایج با یافته‌های پژوهش حاضر بسیار نزدیک است. همچنین ضریب پایایی به‌دست‌آمده در پژوهش حاضر برای مقیاس دیدگاه‌فهمی همسر ۰/۹۴ است که ضریب پایایی

پژوهش حاضر با هدف ارزیابی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس‌های دیدگاه‌فهمی خود و دیدگاه‌فهمی همسر صورت گرفت. نتایج تحلیل عامل تاییدی، برازش قابل قبولی از داده‌ها را برای دو بعد شناخت و راهبرد مقیاس دیدگاه‌فهمی خود و دو بعد شناخت و راهبرد مقیاس دیدگاه‌فهمی همسر نشان داد که این یافته با نتایج پژوهش لانگ (۱۹۹۰) همسو است. این یافته‌ها نشان دادند که ساختار دو عاملی مقیاس دیدگاه‌فهمی خود، شامل دو سازه شناخت و راهبرد است (از ۱۳ ماده این مقیاس، ۸ ماده مربوط به سازه شناخت و ۵ ماده مربوط به سازه راهبرد است) و همچنین ساختار دو عاملی مقیاس دیدگاه‌فهمی همسر نیز شامل دو سازه شناخت و راهبرد است (از ۲۰ ماده این مقیاس، ۸ ماده مربوط به سازه شناخت و ۱۲ ماده مربوط به سازه راهبرد است). در نسخه انگلیسی مقیاس‌های دیدگاه‌فهمی خود و دیدگاه‌فهمی همسر به ترتیب ۱۳ و ۲۰ سوال وجود دارد و در نسخه فارسی نیز هیچ‌گونه تغییری در تعداد سوالات رخ نداده است. لذا تایید مدل نسخه فارسی مقیاس‌های دیدگاه‌فهمی خود و دیدگاه‌فهمی همسر بدون هیچ‌گونه تغییری در تعداد سوالات، ناشی از ترجمه مناسب و برگردان هماهنگ اصطلاحات موجود بین دو زبان انگلیسی و فارسی بوده و در ارزیابی دیدگاه‌فهمی افراد متاهل ایرانی، نسخه فارسی موجب درک و تفسیر صحیحی از سوالات به شکل مشابهی با نسخه انگلیسی شده است. همچنین علی‌رغم تفاوت‌های فرهنگی تایید بی‌کم و کاست مدل اولیه لانگ (۱۹۹۰) در جامعه فارسی زبان، نشان‌دهنده قابلیت بالای این مقیاس‌ها در ارزیابی دیدگاه‌فهمی خود و دیدگاه‌فهمی همسر است. علاوه بر این، تمامی مقادیر استاندارد شده بار عاملی مدل تحلیل عاملی از معناداری آماری (بالاتر از ۰/۳) برخوردار بودند که بیانگر پیشگویی معناداری عامل‌ها به وسیله‌ی سوالات بود.

در پژوهش حاضر برای بررسی روایی سازه همزمان مقیاس دیدگاه‌فهمی خود و مقیاس دیدگاه‌فهمی همسر، ضریب همبستگی این مقیاس‌ها با مقیاس همدلی باتسون به دست آمد که هردو معنادار بودند و نشانگر روایی مناسب مقیاس‌ها است؛ زیرا اندازه‌ی ضرایب روایی در مقایسه با ضرایب پایایی مقادیر کمتری هستند. ضریب پایایی ۰/۵۰ برای مقاصد پژوهشی ضریب پایینی تلقی می‌شود، اما ضریب روایی ۰/۵۰ یک ضریب نسبتاً بالا محسوب می‌شود (پاشا

می‌سنجند و پاسخ‌دهندگان مفهوم کلی یکسانی را از هریک از سوالات دریافت نموده‌اند؛ به عبارت دیگر، نتایج بررسی پایایی در زنان و مردان متاهل، نشان داد که این مقیاس‌ها از دقت بسیار بالایی در سنجش سازه‌های شناخت و راهبرد برخوردار بودند و می‌توانند برای پژوهشگران و درمانگران حوزه‌ی خانواده مفید و موثر باشند.

از محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به روش نمونه‌گیری در دسترس اشاره کرد؛ بنابراین تعمیم نتایج به جامعه باید با احتیاط انجام شود. با توجه به این‌که پژوهش حاضر در جامعه شهر اهواز انجام گرفته است، لذا تعمیم نتایج به جوامع دیگر باید با احتیاط و با توجه به ملاحظات فرهنگی - اجتماعی خاص آن جوامع صورت گیرد؛ بنابراین تکرار این پژوهش در مناطق و جمعیت‌های مختلف کشور پیشنهاد می‌شود. با توجه به رابطه قوی دیدگاه فهمی زوجی با رضایت زناشویی، اجرای طرح‌های درمانی برای افزایش رضایت زناشویی زوجین به روانشناسان و مشاوران خانواده توصیه می‌شود.

خجسته مهر، ر.، کرایبی، ا.، و رجبی، غ. (۱۳۸۹). بررسی یک مدل پیشنهادی برای پیشایندها و پیامدهای گذشت در ازدواج. *مطالعات روانشناختی*، ۶، ۱۶۲-۱۳۵.

سرمد، ز.، بازرگان، ع.، و حجازی، ا. (۱۳۸۶). *روش‌های تحقیق در علوم رفتاری*. چاپ چهاردهم. تهران: انتشارات آگاه.

کرایبی، ا. (۱۳۸۷). *بررسی مدل پیشنهادی برای پیشایندها و پیامدهای گذشت در ازدواج*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه شهید چمران اهواز.

مؤمنی، خ. م.، صیدی، م. س.، رضایی، خ.، و ابراهیمی، م. (۱۳۹۳). نقش واسطه‌ای همدلی همسران در ارتباط بین الگوهای فراغت با خرسندی و ثبات ازدواج. *فصلنامه‌ی فرهنگی-تربیتی زنان و خانواده*، ۹، ۱۲۳-۱۰۷.

نادری، ل.، مولوی، ح.، و نوری، ا. (۱۳۹۴). پیش‌بینی رضایت زناشویی زوجین شهر اصفهان بر اساس همدلی و بخشودن. *دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی*، ۱۶، ۶۹-۷۵.

مناسبی است. ضریب پایایی مولفه‌های شناخت و راهبرد نیز هر دو ۰/۹۱ است. در پژوهشی که توسط لانگ (۱۹۹۰) انجام شد ضریب پایایی این مقیاس ۰/۹۴، مولفه شناخت ۰/۸۷ برای مردان و ۰/۹۱ برای زنان و مولفه راهبرد برای مردان ۰/۹۳ و برای زنان ۰/۹۰ به دست آمد. همچنین در پژوهش خجسته‌مهر و همکاران (۱۳۹۲) ضریب پایایی به روش بازآزمایی برای مقیاس دیدگاه فهمی همسر ۰/۹۳ به دست آمد که این نتایج با یافته‌های پژوهش حاضر بسیار نزدیک است.

نتایج حاصل از همسانی درونی مقیاس‌ها با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ، نشان‌دهنده مطلوب بودن همسانی یا ثبات درونی بود. احتمالاً ترجمه مناسب و برداشت یکسان و هماهنگ متاهلین ایرانی از نسخه فارسی مقیاس‌ها، موجب افزایش ثبات درونی مقیاس‌ها را فراهم ساخته است. بررسی ثبات درونی با استفاده از آلفای کرونباخ نشان داد که سوالات نسخه فارسی این مقیاس‌ها، به‌عنوان یک مجموعه با هم پیوند مطلوبی دارند و به طور مستقیم مفهوم یکسانی را

منابع

افشاری، ز.، موتابی، ف.، و پناغی، ل. (۱۳۹۴). نقش واسطه‌ای روانسازه‌های ناسازگار اولیه در رابطه بین سبک‌های دلبستگی و رضایت زناشویی. *مجله روانشناسی خانواده*، ۲، ۷۰-۵۹.

پاشا شریفی، ح. (۱۳۸۰). *اصول روان‌سنجی و روان‌آزمایی*. تهران: انتشارات رشد.

جوادی، ب.، افروز، غ.، حسینیان، س.، آذربایجانی، م.، و غلامعلی لواسانی، م. (۱۳۹۴). اثربخشی آموزش مهارت‌های ارتباطی و تعاملات عاطفی با رویکرد ارزش‌های دینی بر رضایت زناشویی. *مجله روانشناسی خانواده*، ۲، ۱۴-۳.

خجسته مهر، ر.، سیحانی جو، ش. ع.، و رجبی، غ. (۱۳۹۲). اثر مستقیم و غیرمستقیم دیدگاه فهمی بر کیفیت زناشویی: آزمون یک مدل میانجی. *فصلنامه پژوهش‌های نوین روان‌شناختی*، ۸، ۱۵۱-۱۲۹.

References

- Charnia, M. R., & Ickes, w. (2007). Predicting marital satisfaction: Social absorption and individuation versus attachment anxiety and avoidance. *Personal Relationships, 14*, 187-208.
- Gronholm, P. C., Flynn, M., Edmonds, C. J., & Gardner, M. R. (2012). Empathic and non-empathic routes to visuospatial perspective-taking. *Consciousness and Cognition, 21*, 494-500.
- Hatch, D. L. (2009). Factors that influence the association between adult attachment and marital satisfaction. *2006 Abstracts International, 69*, 641-659.
- Lamothe, M., Boujut, E., Zenasni, F., & Sultan, S. (2014). To be or not to be empathic: the combined role of empathic concern and perspective taking in understanding burnout in general practice. *BMC Family Practice, 15*, 1-18.
- Long, E. C. J. (1990). Measuring dyadic perspective –taking: Two scales for assessing perspective –taking in marriage and similar dyads. *Journal of Educational and Psychological Measurement, 50*, 90-105.
- Long, E. C. J., & Andrews, D. W. (1990). Perspective taking as a predictor of marital adjustment. *Journal of Personality and Social Psychology, 59*, 126–131.
- Martini, T. S., Grusec, J. E., & Bernardini, S. C. (2001). Effect of interpersonal control, perspective taking, and attributions on older mothers and adult daughters satisfaction with their helping relationship. *Journal of Family Psychology, 15*, 688-705.
- Meyer, D. J., Boster, F. J., & Hecht, M. L. (1998). A model of empathic communication. *Communication Research Reports, 5*, 19-27.
- Moss-Racusin, C. A., Good, J. J., & Sanchez, D. T. (2010). Impact of collective gender identity on relationship quality: When men feel devalued. *Psychology of Men & Masculinity, 11*, 65-82.
- Park, S. H., & Raile, A. N. W. (2009). Perspective-Taking and communication satisfaction in coworker dyads. *Journal Bus. Psychol, 1*, 149-166.
- Surtees, A., Apperly, I., & Samson, D. (2016). I've got your number: Spontaneous perspective-taking in an interactive task. *Cognition, 150*, 43-52.